

Avtalsrörelsen tar nya vägar i känd terräng

TISDAG
25 OKTOBER 2016

Den svenska avtalsrörelsen har nu återigen dragit igång; med i huvudsak ettåriga avtal blev det inte mycket andrum efter förra rundan. LO:s representantskap beslutade förra veckan att samordna årets lönekrav och den närmaste månaden kommer facken att specificera sina krav. Förhandlingar mellan parterna startar i början på nästa år. I förra avtalsrörelsen hettade det till i en rad principiellt viktiga frågor (Se VT ["Målgång nära i avtalsrörelsen – snart dags igen"](#) 2 maj 2016). Det gällde t ex graden av facklig samordning, parternas syn på inflationsmålet samt industrins löneledande roll. Denna gång ligger fokus på hur förutsättningarna har förändrats sedan denna holmgång. Vår slutsats är att man inte ska vänta sig så stora skillnader gentemot förra utfallet man att sannolikheten tvååriga avtal nu överväger. Vi tror också att avtalsnivån blir lite högre än sist (2,4% jämfört med 2,2%). Inklusive löneglidning räkningar vi med årliga ökning på ca 3% 2017 och 2018, vilket är något lägre än Riksbankens prognoser.

Tidschema för 2017 års avtalsrörelse

Okt-nov: Fackliga samordningsöverläggningar

Jan-feb: Förhandlingar mellan parterna påbörjas 28 feb
"Medlare" går in i industrins förhandlingar

31 mars: Avtal går ut för 1,3 miljoner bl a industrin

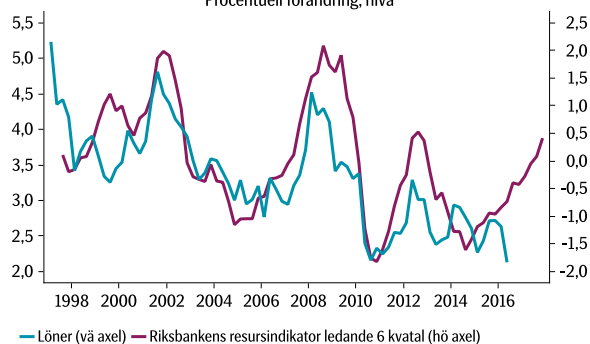
30 april: Avtal går ut för ca 0,5 miljoner bl a byggsektor

STORA BRANSCHVISA SKILLNADER I AKTIVITETSNIVÅ

En nyckelfråga är i vilken grad högre resursutnyttjande i spåren av stark tillväxt påverkar lönebildningen. Riksbankens resursindikator ligger nu något högre än sitt historiska snitt (se graf), men klart lägre än topparna 2000 och 2007. Det historiska mönstret tyder på att lönerna reagerar med en fördröjning på 1 till 2 år, vilket indikerar att en tydlig respons dröjer ytterligare en tid. De branschmässiga skillnaderna är dock större än vanligt. Exportindustrin hämmas av svag omvärldsefterfrågan och flera privata tjänstesektorer som t ex hotell och restaurang signalerar heller inga problem när det t ex gäller rekryteringsfrågor. I den offentliga sektorn (som inte ingår i Riksbankens indikator) är däremot bristen på arbetskraft långt högre än den varit sedan mätningarna påbörjades 2005. I flyktingkrisens spår är det därtill troligt att pressen på offentliga nyckelfunktioner som vård, skola och polis ökar ytterligare. Även i byggsektorn är resursutnyttjandet högt, bl a som en följd av kraftig ökande bostadsbyggande. Än så länge har detta dock inte avspeglats på

lönesidan, vilket tyder på fortsatt stark konkurrens från utländska företag främst på underleverantörsidan.

Resursutnyttjande och löneökningar
Procentuell förändring, nivå

Källa: Riksbanken

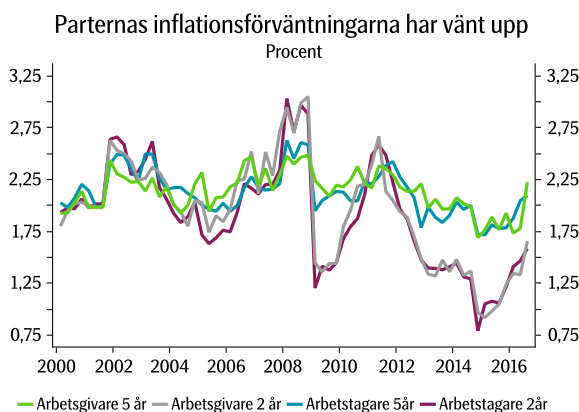
RIKSBANKEN HAR MER ATT BEVISA

Parternas kritik mot Riksbankens bristande måluppfyllelse var en viktig orsak till omläggningen av penningpolitiken i expansiv riktning 2014. I förra avtalsrörelsen försökte Riksbanken å sin sida signalera att parterna borde visa respekt för inflationsmålet. Detta ledde till en påtaglig irritation från arbetsgivarsidan och Riksbanken verkar nu ta ett steg tillbaka. Man argumenterar t ex för att starkare konjunkturläge primärt ger företagen större möjligheter att höja priserna och att man först därefter kan vänta sig en lönerespons.

Parternas olika syn på inflationsmålets roll kan också ge upphov till spänningar. Den fackliga linjen är att inflationsmålet på 2 procent i princip ska utgöra ett ankare för löneförhandlingarna. Även om den faktiska inflationen för tillfället avviker från målet har man argumenterat för att framåtblickande prognoser är osäkra och lojaliteten mot till inflationsmålet bidrar till samhällsekonomisk stabilitet. Men när kritiken mot Riksbanken var som hårdast visade industrifacken förståelse för arbetsgivarna syn att den systematiskt låga inflationen pressade vinsterna i många sektorer. Den senaste tiden har dock inflationsförväntningarna hos parterna vänt upp, vilket delvis ska tolkas som ett erkännande till Riksbanken. Det är därför troligt att industrifacken i högre grad än förra året kommer att hävda att inflationsmålet verkligen ska vara ankare i förhandlingarna.

Arbetsgivarsidan har naturligt nog större behov av bevis för att Riksbanken verkligen kan få upp inflationen. Fokusering på KPI lyfts också ibland fram som ett problem eftersom det är prisutvecklingen på företagets produkter och inte konsumentpriser som avgör lönebetalningsförmågan. Att producentpriserna (PPI) skiljer sig mycket åt mellan olika

branscher, inte minst drivet av växelkursrörelser, är dock ett dilemma. I princip borde detta leda till branschvisa skillnader i avtalen, men efter 1990-talets avskräckande erfarenheter har lönebildningen åter centraliserats och i våras var det arbetsgivarna som hårdast drev linjen att inga avvikelser från industrimärket fick förekomma. Något alternativ till inflationsmålet finns därför knappast, men arbetsgivarlinjen kommer att vara att Riksbanken har mer att bevisa och att hänsyn ska tas till en kärv omvärldsmiljö när det gäller såväl konkurrentländernas löneutveckling som prispressen nedåt.

LO-SAMORDNING FÖRÄNDRAR SPELPLANEN

I förra avtalsrörelsen blossade striden om industrins löneledande roll åter upp när de s k 6F-förbunden inom LO valde att ställa högre krav än industrifacken. Trots att det finns argument för att också inhemska sektorer ska vägas in i ett system med rörlig växelkurs och inflationsmål blev upplutningen kring industrins märke till slut massiv. LO och Svenskt Näringsliv krävde gemensamt att alla förhandlingar skulle följa industrimärkets avtalsnivå och även statsministern engagerade sig i frågan. Riksbanken har nu därtill tydligare signalerat att förhandlingsordningen helt och hållet är en fråga för arbetsmarknadens parter. Med dessa erfarenheter är det inte troligt att vi denna gång får se någon öppen strid om industrinormens ställning.

Förra året föll LO:s försök till avtalsamordning på att man inte kom överens om hur satsningar på jämställdhet skulle utformas. De kommunala treårsavtal som avslutade vårens förhandlingar innebar dock extrasatsningar på undersköterskor. Denna gång har LO-förbunden enats om att en generell låglönesatsning också kan fungera som verktyg för jämställdhetsambitioner och därmed utgöra grundbulven för en samordning av lönekraven. Metoden innebär att facken ska kräva en löneförhöjning i fasta krontal för löntagare med en månadslön under 24 000 och en procentsiffra för de som har högre månadslön. Med det naturliga antagandet att löneutfallen ska bli ungefär lika för de som ligger precis över resp. under denna brytpunkt kan man skissa på hur låglönesatsningen slår. Våra kalkyler indikerar att differensen mellan det genomsnittliga utfallet för samtliga löntagare och det procenttal som man landar på för de som ligger över 24 000 kommer att stanna vid 0,1-0,2 procentenheter.

NÅGOT HÖGRE KRAV ÄN FÖRRA ÅRET

Vilken nivå de fackliga kraven verkligen landar på blir nästa viktiga fråga i avtalsrörelsen. Förra året inledde industri-

facken med krav på 2,8% och sedan följde 6F-facken efter med krav runt 3,2%. Industrifacken, med IF Metall, i spetsen kommer även denna gång att gå först och LO-samordningen innebär att övriga förbund sedan ska respektera industrins märke. I gengäld är det dock troligt att de inhemska förbunden, i många fall med starkare förhandlingsläge, får lite större möjlighet att påverka industrifackens krav. Högre inflationsförväntningar, lite starkare produktivitetssökning samt stramare resursläge talar för något högre krav än förra gången. Vår bedömning är att de fackliga kraven hamnar någonstans i intervallet 3,0-3,2%. Låg faktisk inflation, låga löneökningar i omvärlden samt redan höga ingångslöner i ett internationellt perspektiv blir sedan viktiga argument för arbetsgivarna i kommande förhandlingar. Samtidigt är man nog beredd att betala lite extra för att denna gång få till stånd lite längre avtal. Vår prognos är att förhandlingarna till slut landar i tvåårsavtal med löneökningar på knappt 2½ procent på årsbasis.

INTEGRATIONEN LÄMNAS TILL POLITIKEN

Låglönesatsningar indikerar att den fackliga sidan inte är beredd att ändra strategi med hänsyn till stora integrationsutmaningar. I sin lönebildningsrapport framhåller t ex KI att parterna kan "minska trösklarna för inträde till arbetsmarknaden genom att anpassa lägsta-lönerna". Arbetsgivar-sidan har också redan attackerat låglönesatsningen med argumentet att Sverige behöver lägre och absolut inte högre trösklar. Fackens inställning bygger delvis på synen att många nyanlända har så låg utbildnings- och produktivitetsnivå att det skulle krävas dramatiska sänkningar av lägsta-lönenivåer för att få någon effekt. Man lär istället fortsätta hävda att det integrationspolitiska dilemmat måste lösas av det politiska systemet t ex med kraftiga subventioner, utbildning och en expansiv ekonomisk politik. I bakgrunden lurar också spänningar när det gäller vilken typ av arbeten som ska utföras utanför reguljär arbetsmarknad. Facken roll blir att bevaka att olika integrationsåtgärder i så liten grad som möjligt slår ut medlemmarnas ordinarie jobb. Samtidigt finns en medvetenhet om att dagens system utsätts för så stora påfrestningar att förändringar måste göras. Situationen kan kanske beskrivas som en dragkamp mellan regering och fack om vem ska ta störst ansvar för anpassningen till de nya förutsättningarna som följt i migrationens spår.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att avtalsrörelsen berör en rad spänningsfält i svensk ekonomi och politik. Det troliga är att man kommer att leverera avtal som ger arbetsfred och som inte hotar konkurrenskraft eller samhälls-ekonomisk balans i traditionell mening. Däremot kommer avtalsrörelsen troligen inte att underlätta Riksbankens möjligheter att nå inflationsmålet. Samtidigt riskerar också hård centralisering och låglönesatsningar att hindra relativlöneförändringar mellan branscher och individer som skulle kunna förbättra ekonomins funktionssätt. Detta befäster bilden av att aktörerna i svensk ekonomi (parterna, Riksbank och regering) generellt agerar utifrån de erfarenheter man drog av 1990-talets allvarliga kriser. Men fortfarande återstår att finna fler vägar till samverkan och samarbete för att hantera dagens utmaningar.

Håkan Frisen,

+46 70 763 80 67, hakan.frisen@seb.se